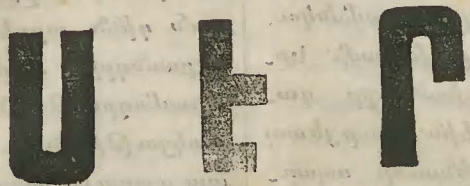

Տարեկան գինն է 30 ղուրուշ:
Վեցամսեայ չծախուիր:
Ծանուցման տողին 1 ղըշ:
Դուրս երթալիք քաղերնե-
րուն ծախքը առնողին վրայ է:

Տնօրէնութեան ստորագրու-
թիւնն է Պ. Վ. ՊԱՌԿԱՆԵԱՆ
Հանդիսի վերաբերեալ նա-
մակ կամ գրութիւն Տնօրէնին պե-
տի ուղղութիւնով Արմ. խան 13

ՏԱՍՆՕՐԵԱՅ ՀԱՆԳԵՍ

ՈՒՍԾԱՆՅ, ԲԱՂԱԲԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳԵՂԵՑԻԿ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆՅ

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն

Արեւիկայ եւ Արեւիկայի Երանայի Դէշ Ռոսիայի Տերութեան
ըրաժ աշխարհակալութիւնները:

Ուշադրութեան արժանի հետեւեալ յոդուածը անգղիական
Մօրիսի Բոսն քաղաքէն կը թարգմանենք:

Արեւելի մէջ Ռոսիայի ըրաժ աշխարհակալութիւնները
երեք կարգ կը բաժնուին:

Ա. Աշխարհակալութիւնը.	Ի Տաճկաստանէ:
Բ.	Ի Պարսկաստանէ:
Գ.	Ի Կենդրոնական Սիւրի:

Ա.

Մէծն Պետրոս. որուն քաղաքականութեանը յաջողու-
թեամբ հետեւեցան նաեւ իւր յաջորդները դժբաղդ գտնուե-
ցաւ 1711ին Օսմանեան կայսրութեան դէմ իր յարուցած ճա-
կատամարտին մէջ: Բրութ գետին վրայ նեղն իյնալով,
Մեծ Եպարքոսին կաշառակորութեամբը միայն կըցաւ ա-
զատիլ, և 1699ին առնուած Ազոֆ քաղաքը Բ. Դրան ետ տա-
լու ստիպուեցաւ: Այլ Ռոսիա այս ձախորդութեամբ չյու-
տահատեցաւ, և Աննա կայսրուհւոյն ատենը, նոր արշա-
ւանք մը պատրաստեց Կոստանդնուպոլսոյ վրայ գալու, սա-
կայն այս արշաւանքներն ալ մեծ յաջողութիւն մը չունեցան
մինչև Կատարինէ կայսրուհւոյն օրը, երբ 1774ին և 1784ին
մէջ, անիկա սև ծովուն և Ազոֆի իշխանուհին եղաւ, Բու-
պանէն մինչև Տօն գետը: 1792ին Կատարինէ միտքը դրած
էր դարձեալ Կոստանդնուպոլսոյ վրայ արշաւանք մ'ընելու, այլ
Բօլնուքեօյի ապստամբութիւնն ու իր տարփածուն Բօթէմ
քիւնի տկարամտութիւնը, իր փափաքն անկատար թողուցին
բայց և այնպէս իր մահուանէն առաջ անիկա յաջողեցաւ Պօ-
ն և Տնիսութեան գետերուն մէջ եղած երկրէն երեւելի ստաց-
ուածք մը ձեռք բերելու:

Աղբքսանդր Բ. իր ցեղին աւանդութեանցն հետեւելով,
իր կայսրութիւնը մեծցունելու համար չխորշեցաւ նաեւ այն-
պիսի դաշնադրութեան մը, որ իր գոռոզութեանը կը դպչէր
երկրորդական դեր մը տալով իրեն Նաբօլէոնի հետ Տաճկաս-
տանը բաժնելուն մասին: Բայց այս կեղծաւոր դաշնադրու-
թիւնը, չէր կրնար պատահած անցքերուն առջև տոկալ,
ուստի և վերջացաւ 1812ի աղետից հետ, որով Աղբքսանդր
չափազանց տկարացաւ իր նախնի դաշնակցաց դէմ պատե-
րազմելու, և Նաբօլէոնի հետ միաբան խորհրդակցութեամբ
ունեցած դիտաւորութիւնն ի գլուխ հանելու: Ի վերայ այս
ամենայնի Աղբքսանդր ալ յաջողեցաւ նոյնպէս իր սահմանա-
դրուի Տնիսութեան մինչև Բրութ գետը յառաջ քշելու:

Նիկողայոս աւելի յանդուգն գտնուեցաւ: Անիկայ 1892ին
մինչև Անդրիանուպոլիս հասաւ, և Տաճկաստանի մայրաքա-
ղաքը գրեթէ իր բուռին մէջն էր, երբ Եւրոպա իր դէմը
կայնեցաւ, և իբրեւ ի փոխարէն իւր յաջողութեանց, իրեն
մնացին Սև ծովուն արեւելեան եզերքը և Գանուպ գետին
բերանները, հանդերձ Մօլտավիոյ և Վալարիոյ վրայ ստա-
ցած պաշտպանութեամբը: Ռոսիայի ակնկալութիւնները
1853ի պատերազմը բացին, որուն մէջ ինքը վատթարացաւ

և դաշնակցաց բանակներն իր հողը մտնելով Սևասթօր
կործանեցին: Աղբքսանդր Բ. իր դաշակալութեան ատեն
1855ի հաշտութիւնն ընդունեց, որով իր հօրն ըրած բոլոր
աշխարհակալութիւններէն, Սև ծովուն արեւելեան եզերքն
իրեն մնաց:

Սակայն Եւրոպիոյ տարած յաղթանակն ու Տաճկաստանի
ապահովութիւնը հաստատուն հիման մը վրայ չկապուեցան,
հազիւ թէ Փարիզի դաշնադրութիւնը կնքուած էր, անոր
երկու պայմանները բռնաբարուեցան, և իրաց արդի վիճակին
նայելով ոչ ոք կրնայ մտածել թէ Ռոսիա պարկէշտութեամբ
կուզէ իր յանձն առած պարտաւորութիւնները կատարել:

Ռոսիայի կառավարութիւնը խօսք տուած էր Սև ծովին
վրայ նաւատորմի չպահելու, այլ իրեն թոյլ տրուած էր
միայն որ ծովեզերեայ նաւարկութեան համար քանի մը
մանր նաւեր ունենայ որոց թիւը, տակաւաւաքին ու սպա-
ռաղիւնութիւնը ճշգիւ որոշուած էր: Արդ այս վայրկեան Նի-
քօլայէֆի և Ազոֆի նաւահանգիստներուն մէջ Ռոսիա 32
հատ թնդանօթակիր մակոյկներ ունի, 24 հատ պատերազ-
մական նաւերէ ի վատ որոնք կ'ըսուին թէ մասնաւոր ընկե-
րութիւն մը շինել տուած է, այլ իրապէս կառավարութեան
ստացուածքն են, և դիպող վայրկեան յարձակողական նպատա-
կի մը կրնան դործածուիլ: Բոլոր նաւապետները կայսերական
նաւարանն են, և ընկերութեան գործերուն վրայ վերատե-
սուց ըլլալու համար ուղարկուած ծովապետներու հրամանին
կը հնազանդին: Ընկերութեան հաշիւները տեղութեան
տոււարներուն մէջ անցած են, և ծովային պաշտօնեայն
տարին 320,000 Անգղիական լիրա ասոր վրայ ծախք կ'ընէ:
Միւս կողմանէ Գրըմի ծովեզերքն ամրոցներ կը շինուին, և
կ'ըսուի նաեւ թէ հաշակաւոր Թօտլըպէն զօրապետն ուղարկ-
ուած է կործանեալ բերդերը վերստին շինելու համար:
Արդէն Կերչ քաղաքը նորանոր գղեակներով շրջապատուած
է, որոնք Ազոֆի նաւատորմին աւելի աղէկ պիտի պաշտ-
պանեն եղբւր քան թէ 1855ին: Նիքօլայէֆի բերդն ալ նմա-
նապէս նորանոր մթերանոցներով ու նաւարաններով կ'ամ-
րանայ, և Ռուսաց շարժմանը նայելով, երկրորդ պատերազ-
մի մը պատրաստուելու վրայ են: Այլ դիւցազնական Լեհաս-
տանը, որ Պրոմէթէոսի արծուոյն նման շարունակ կը կրծէ
այն հիւսիսային հսկային լերդը, և Կովկասեան բաշ ցեղե-
րը, որոնք արիաբար կը մարտնչին իր զօրութեանը դէմ, դեռ
չատ ժամանակ պիտի կասեցունեն զինքն իր Սիպերական
սառնամանեաց մէջ:

Բ

Պետրոս Զարը նմանապէս ճամբայ մը ցոյց տուաւ իր
յաջորդաց Պարսկաստանի մէջ: Անիկա 1723ին Տաղստան
Երիւան, Թալիշ, Կիլան և Մազանդարանն առաւ:

Այս նահանգներուն առաջին երեքը Ռոսիայի հող եղած
են հիմայ: Այս յաջողութեան վրայ երկայն միջոց մ'անցաւ
մինչև որ Նիկողայոս դար մը ետքը (1828ին), իր նախա-
հօրը խորհրդոյն հետեւելով Հայաստանի մէկ մասին հետ ի-
միասին Գարատաղն ալ առաւ Պարսից ձեռքէն, ինչպէս նաեւ
Ասթրապատի նաւահանգիստը (որն որ Կասպից ծովուն հա-
րաւային արեւելեան կողմը կ'իյնայ, և պատերազմական նը-
կատմամբ գերազանց արժէք մ'ունի):

Այս ստացուածքներն իրենց երկրին հետ խառնելէն յառաջ Մոսկովիներն արդէն Շահին տէրութեան : Հիւսիսային կողմը յարձակած էին , անոր բնական պատուարն համարուած Վրաստանի վրայ իյնալով : Աւելի խորամանկութեամբ և նենգութեամբ քան թէ զինու զօրութեամբ կը լուծէր : Կորիւն , Իմարէթի և Մինկրէթի իշխանները դահազորի ընելով անոնց երկիրներն առած էին , ուր յետոյ բազմաթիւ ամրոցներ շինեցին որոնք մշտնջենաւոր սպառնալիք մ'էն Պարսկաստանի համար , և տեղական ապստամբութիւնները զսպելու զօրաւոր միջոցներ :

Սակայն Ռուսաց փափաքը երբեք չ'ընացաւ , վասն զի իրենց քաղաքական նպատակը կիսով չափ միայն հաստատուած է :

Այս աշխարհակալութիւնները շատ մը դիպաց կամ յաջող պարագայից արդասիքը չ'ըլլալով , մասնաւոր նպատակներու համար ըլլան անկից կերեայ որ զարմանալի պատերազմական դրութեամբ մ'իջարու յաջորդած են : Յայտնի եղած է հիմայ , որ Ռուսիա ինչպէս նաեւ փորձեց Սև ծովն Ռուսական լիճ մ'ընելու , նոյնն ընել ու ընելու կը ջանայ հիմայ Կասպից ծովու առմամբ : Սոյն նկատմամբ դաշնադրութիւն մը կնքուած է , որով Ռուսիա միայն պիտի ընէ Կասպից ծովուն նաւարկութիւնը , և արդէն այս ծովուն հիւսիսային , արևելեան և արևմտեան կողմերն իրեն ձեռքն են , Սովետական պատ այս դրութեան անկիւնաքարն է , ուրկից Ռուսիայառաջ կ'ընթանայ : Այս ամիսը ըստ ինքեան մթերանոց մ'է Ջարին հսկայական յառաջադրութեանց համար , որոնք կամայ կամաց այլ ապահով կերպով ամեն կողմանէ յառաջադիմութեան վրայ են : Ահա այսպէս Պարսկաստան , նոյն իսկ իր գոյութեամբը , շարունակ սպառնալէաց տակ է Ասիոյ մէջ Ռուսիոյ ստացած զօրութեամբը :

Յաջորդ յոգնուածին մէջ կը նայինք թէ ինչ բռնակալութիւններ ու անլուր մեքենայութիւններ նիւթած է Ռուսիա կենդրոնական Ասիոյ մէջ :

ԲԱՄՊԱԿԻՆ ՍՂՈՒԹԻՒՆԸ

Թայմը լրագիրը բամպակին վրայ յօդուած մը կը հրատարակէ , որուն մեջէն հետեւեալը կը քաղենք , յուսալով թէ մեր վաճառականաց օգտակար կրնայ ըլլալ :

Երկու տարուան բամպակին սղութիւնը , կարող կ'ընէ այժմ զմեզ փորձաւորութեան աչքով նկատել անոր պատմութեանը վրայ , որուն ինչ վախճան ունենալը անհնար էր այն ատեն դուշակել : Չենք սխալիր եթէ ըսենք որ դէշ ատենն անցաւ , և այսուհետեւ առաջուան դժուարութիւնները չը պիտի պատահին : Երբ որ Ամերիկայէն բամպակ գալը դադարեցաւ , թէև արդէն հարկաւոր եղածէն աւելի կար , բայց ամեն մարդ անհանգստութեամբ կը հարցանէր թէ աղգային ճոխութիւնն ո՞ւր պիտի մնայ առանց բամպակի , և հարկաւորած անդործ նիւթն ո՞ւր և ինչ գիւղ պիտի գտնուի : Այս հարցումներուն , որ այն ատեն մթին և տաք նսպեցուցիչ էին , հիմայ պատասխան կրնանք տալ , թէև քիչ մը անկատար :

Երկու տարի յառաջ երկբայութեան և տեսակ տեսակ դժուարութեանց մէջ կը տեսնայինք թէ արդեօք Հնդկաստան , Ալքրիկէ կամ Աստորալիա մեզի հարկաւոր եղած անդործ նիւթը պիտի կրնան մատակարարել : Մեր այս հարկաւորութիւնն աշխարհիս ամեն կողմը ծանուցինք , և անհամբերութեամբ կը սպասէինք թէ ինչ արդասիք պիտի յառաջ բերեն : Այլ այժմ կը տեսնենք որ բոլոր աշխարհալ մեր ազդարարութեանը կը պատասխանէ : Գիներուն չափազանց բարձրելու առիթէն զրդուած , բամպակ բերող երկիրները փութալան կերպով ձեռնարկեցին անոր մշակութեանը , և ընդհանուր միջոց մը կայ ուրիշներու վրայ առաւելութիւն ստանալու համար : Բամպակին մշակութեանը համար , ոսկի փորելու պէս կը յարձակին ըսենք նէ չ'ենք սխալիր , քանզի Հնդկաստան Չինաստան , փոքր Ասիա , Եգիպտոս , Պրագիլիա , Յունաստան և Տաճկաստան բոլորն ալ կը ջանան այս առուտուրը ձեռք բերելու : Մանաւանդ Եգիպտոս և

Տաճկաստան արտաքոյ կարգի ջանք ըրին և զարմանալի կերպով յաջողեցան : Միջերկրական ծովէն գալած ամէն շոգենաւ բամպակով բեռնաւորեալ է , և թանկագին մետաղներուն զինն արդէն վեր ելած է , ոսկւոյն հոսանքը դէպ 'ի Ալեքսանդրիա դառնալուն համար : Ուրեմն այս երկիրներուն տրամադրութեանը նայելով , ապահով ենք որ անոնց դործակցութիւնն ու նիւթապէս իրենց բերքին շատնալը մեր այս տաղուան սպառման երկու երրորդ մասին բաւական պիտի գայ :

Այս երկիրներէն ելած բամպակը այնչափ պակասութիւն ալ չ'ունի , և թէպէտ Ամերիկայի բամպակին պէս աղէկ չ'է բայց քիչ քիչ կ'աղէկնայ և մեր հիմակուան պէտքը կը լեցունէ : Մեր Ամերիկայի հետ ունեցած բամպակի առուտուրներուն պէս աղէկ ապրանք տալ երկու տարուան մէջ անհնար է , քանզի նոյն իսկ Ամերիկա գրեթէ դար մը հարկաւորեցաւ որ այս զարմանալի վաճառաշահ յառաջացնէ : Բայց թէպէտ յուսահատութեան տեղիք չ'ունինք թէ մեզի հարկաւոր եղած նիւթը պիտի պակսի , 'ի վերայ այս ամենայնի տակաւին անստոյգ է թէ արդեօք այլևայլ տեղերէ ելածը հարաւային Ամերիկայի բամպակին պիտի կրնայ հասնիլ : Հիմակուան գիները բոլորովին չափէն գոյութիւն կ'են , և եթէ ինչալը ըլլան արդեօք այս բերքն ալ շարունակ պիտի մշակուի , կամ արդեօք վերջապէս գիներն անսակ կերպարանք մը պիտի առնեն որ մէկ կողմանէ մշակողաց քաջալերութիւն տան և միւս կողմանէ բամպակը մանրէներն ալ չ'ըջատեցունեն :

Քանի որ մեր բերած բամպակին վրայ աղէկ շահ մը կրնանք ընել , հոգ չ'է թէ զինք սուղ ըլլայ : Թէ որ բամպակը սուղ է՝ հարկաւ շատ ստակ պիտի երթայ , բայց երբ որ բամպակեղէն սպրանաց գինն ալ նմանապէս բարձր ըլլայ ուրեմն առուտուրն ալ առաջուան պէս յաջող պիտի լինի : Այլ տեսնելու է թէ արդեօք արտաքին վաճառատեղիներուն վրայ մեր ապրանաց գինն ինչ աստիճանի պիտի մնայ : Մեր բամպակեղէնի առուտուրը , կաւաներուն աժանութեանն այնչափ յաջողութիւն գտած էր , որ նոյն իսկ տեղական դործարաններու հարկաւոր եղած նիւթն ալ յառաջ մեզի կուգար , վասն զի Մանչեսթեր շինուած կտաւներն աշխարհիս ամէն կողմը կերթային , ու այնպէս վար գնով կը ծախուէին , որ ուրիշ դործարաններ ամենեւին մեզի հետ չ'էին կրնար մրցիլ : Բայց երբոր բամպակին սղութեանն , կտաւին ալ գինը սուղացաւ , կրնանք տակաւին յուսալ թէ մեր բոլոր հակառակորդներէն ալ վար պիտի ծախենք , որով մեր առուտուրն ալ պահուի : Ահա այս հարցման դոհացուցիչ պատասխան մը չ'ենք կրնար գտնել , և ոչ ալ կրնանք գուշակել թէ բամպակն ինչ գին պիտի իյնայ , բայց այսչափ միայն գիտենք որ Մանչեսթերի մէջ յոյս մը կայ հին առուտուրին , այսինքն Ամերիկայի հետ ունեցած վաճառականութիւններն ուս նորէն ծաղկելուն վրայ :

Այս յուսով ամեն դործ առժամանակեայ կերպով մը կը տեսնանք և երկու տարուան դադարման պատճառաւ եղած փոփոխութիւնն այնպէս քիչ է , որ եթէ վաղը հին առուտուրն սկսի , դարձեալ հին տարազադործութիւնն ալ քիչ դժուարութեամբ ձեռք կրնայ առնուիլ : Գուրս դացող դործաւորները սակաւաթիւ են և արդէն շատերն ալ այս յուսով են կը դառնան : Բազմաթիւ նոր դործարաններ կը շինուին և հիները կընդարձակուին , և թէպէտ բամպակին գինը տակաւին անհաստատ է , այլևամենեւին լիցատութեան նշան չ'երևար : Վերջապէս այս տեղեկութեան նայելով , կրնայ ըլլալ որ մեր բամպակի մեծ առուտուրը դարձեալ իր հին չափին մէջ հաստատուի , գոնէ Մանչեսթեր առաջուան պէս ճոխ ընելու համար :

ՄԻՐԱՊՈՅԻ ՆԱԽԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

Շարունակութիւն և վերջ Տէս Թի-1

Նենգութիւն , հրապուրանք , քաջասրտութիւն և իր բնութեան բոլոր հնարներն 'ի գործ դրաւ յաջողելու համար , և յաջողեցաւ , այլ հազիւ թէ ամուսնացած , նո-

ԲԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գաղղիոյ Օրէնսդրական ժողովոյն մէջ տեղի ունեցած ականաւոր վիճաբանութիւնները, բոլոր Եւրոպայի քաղաքացիացի ուշադրութիւնը հրաւիրած են, վասնզի Պ. Պ. Թիէռ, Պէռիէ եւ Ժիւլ Ֆալրի նման երեւելի մարդիկ, որոնք կառավարութեան հակառակող մասը (օրբօղիսիոն) կը ձեւացունեն, ատենաբանութիւններ ըլլին, եւ պետութեան պաշտօնեայ Պ. Ռուէր, խիստ ճարտար կերպով պատասխանեց: Գաղղիոյ շնորհաւոր աշատութեանց պայմանն ընդարձակել տալու նպատակաւ, հակառակող մասը բազմաթիւ փոխութիւններ առաջարկած էր այն ուղերձին, զոր խորհրդարանը սովորական կերպով մասնաժողովի ձեւամբ շարադրել տուած էր, ի պատասխանի կայսեր նոյեմբեր 3ի ատենաբանութեանը. այլ մեծագոյն մասը, որ պատմութեան աստիճանաւոր զարգացմանը հետամուտ է եւ զօրաւոր կառավարութիւն մը կուզէ, Պ. Թիէռի եւ իր ընկերակցաց ըրած առաջարկութիւններուն բռնունջն ալ մերժեց: Աւելորդ կը համարուի Օրէնսդրական ժողովոյն մէջ յուզուած այլ եւ այլ խնդիրներուն, եւ խօսուած ընտիր ատենաբանութեանց վրայ մանրամասն տեղեկութիւն տալ ըստ որում մեր յօդուածին համառօտութիւնը չենբեր, եւ մեր հասարակութեան համար անօգուտ է: Այլ այս ատենաբանութեանց կարեւորութիւնը հասկնալու համար Վ. Նարոյէնի Պ. Կայսեր Կարդինալ Տը Պօնշօլի ընդունելութեան ատիւ ըսած քանի մը խօսքերը բաւական են, երբ Օրէնսդրական ժողովոյն մէջ գտնուած հակառակող մասին վրայ ակնարկութիւն ընելով յայտնեց թէ՝ բարձրագուծ Կարդինալն ալ իրեն պէս պիտի զարմանար որ նաւաբնակութեան հաղիւ աղատող մարդիկ, զարձեւալ հողմերն ու փոթորիկներն իրենց օգնութեան կը կանչեն, այլ Աստուած կը պաշտպանէ զԳաղղիա եւ թող չտար չար ոգւոյն վերադարձն զայն տակնուրայ ընելու: Ոչ ապաքին կայսրն այն չար ոգին ըսել կ'ուզէ որ ամենեւնի արկնազանգ յեղափոխութիւններ պատճառեց, այն չար ոգին որ Լուզովիկոս Ժ. Բ. զգնատել տուաւ, ինչպէս նաեւ Պուրպուրեանց վերահաստատութիւնն ու այնուհետեւ Լուի Ֆիլիպի կառավարութիւնը կործանեց: Սակայն Գաղղիոյ այժմեան կառավարութիւնը կրնայ առ ոչինչ գրել հողմերն ու մրիկները, վասն զի ոչ թէ միայն զօրեղ է, այլ եւ Սահմանադրութիւն մ'ունի, կրնէ կայսրը, որուն ընդարձակ ծիրը թող կուտայ որ ամէն պարկեշտ մարդիկ անարգել շարժին, որովհետեւ ամենայն ոք կրնայ իր կարծիքն յայտնել, կառավարութեան ընթացքը, քննադատել, եւ հասարակաց դործերուն մէջ իր իրաւացի բաժինն ունենալ:

Փետրվարի 1ին (ըստ Եւրոպացւոյ) Օրէնսդրական ժողովին Ուղերձն ընդունելու ատիւ, Կայսեր խօսած ատենաբանութիւնը ոչինչ նուազ իմաստութեամբ կը յայտնէ թէ իր քաղաքականութեանը վրայ մեծագոյն մասին ունեցած վստահութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը հրաւիրէ, թէ Գաղղիա հաստատուն դրութեան մը կարօտ է, եւ թէ ճշմարտագոյն արդիւնաւոր յառաջադիմութիւնը փորձառութեան պրոտէ է, այլ Նորին Վեհափառութիւնը բացարձակ լուծիւն մը պահեց արտաքին գործերու վրայ:

Անգղիոյ խորհրդարանին բացուելուն ատիւ Վ. Թա. գուհւոյն կողմանէ խօսուած ճառը խիստ աննշան է, եւ միայն յոյս մը ցոյց կուտայ թէ հիւսիսային Եւրոպիոյ մէջ խաղաղութիւնը չ'վրդովիր, որուն համար Անգղիոյ կառավարութիւնն ալ իր ճիշդ կը թախէ: Կը ծանուցանէ նաեւ թէ մեծ Տէրութիւնը գաշնադրութիւն մ'ըրած են, որով Վեհափառ Թագուհին կը հաճի Յանիական կղզիներն Յունաստանի հետ միացունելու, եւ ասոր համար Հելլենացւոյ Թագաւորին հետ բանախօսութիւններ կ'ընէ: Թա. գուհւոյն ճառը հասարակաց խորհրդարանին անդամոյ կ'իմացունէ թէ այս տարուան ելումսից հաշիւը, իրենց պիտի ներկայացուի, մուտքերը յուսացուած գումարը լրացուցած են, առուտուրը օրբստօրէ շատնալու վրայ է, եւ ակնկալութիւն կայ որ զանազան երկիրներէ աւելի շատ բաւարարի միջերը պիտի գայ, որոնց նուազութեանն համար գործարանները մինչեւ հիմայ հաղիւ թէ իրենց հարկաւոր եղած նիւթը ձեռք կը բերէին:

Այս հանգէսէն անմիջապէս ետքը, երկու խորհրդարաններն ալ գործի սկսելով, Թագուհւոյն ատենաբանութեան պատասխանող ուղերձին վրայ սովորական վիճաբանութիւնները բացուեցին եւ նոյն նիստին լրմնացան: Լորտերուն խորհրդարանին մէջ Լորտ Տէրպի եւ հասարակաց խորհրդարանին մէջ Պ. Տիւրալէի կառավարութեան քաղաքականութիւնը մերժեցին, եւ պաշտօնակալները խստիւ կշտամբեր են, Նաբօլէոն Կայսեր առաջարկած Եւրոպական արքայաժողովը չ'ընդունելուն համար, որով Գաղղիոյ հետ ունեցած մտերմական յարաբերութիւններն աւրուած են:

Տանիմարքայի եւ Գերմանիոյ մէջ եղած վեճին գալով, Պ. Տիւրալէի ցոյց տուեր է Ռուսի Կոմսին բռնած հակառական ընթացքը, որ առաջ Տանիմարքայի պաշտպանութիւն տալ ձեւացունելով, վերջը բոլորովին մինակ ձգած է երկու Մեծ Տէրութեանց դէմ:

Լորտերուն խորհրդարանին մէջ Ռուսը Կոմսը պատասխանեց թէ Գերմանական մեծ Տէրութիւնները յայտադրով մը, Լոնտոնի գաշնադրութիւնն անխախտ պահելու գիտաւորութիւնները կը ծանուցանեն, բայց Եսթեմբերի Սահմանադրութիւնը վաւերական համարելու համար Տանիմարքայի ըրած յամառեալ դիմադրութեանն պիտի ստիպուին իրենց յանձնառու եղած պայմանները քակուած սեպել: Ռուսը Կոմսը ծանոյց տուաւ թէ Սնդգիա, Տանիմարքայի Տէրութեան նիւթական օգնութիւն տալու բնաւ խօսք տուած չէ: Իսկ հասարակաց խորհրդարանին մէջ Լորտ Բալմերսթըն, կնոյ մը վրայով եղած գայթակղական դատաստանէն յաղթանակաւ ելնելով, (վասն զի բարեբաղդաբար իր գատախաղը գտոր յետս կուգծէ, ով դիտէ քանի հազար ոսկի ուտելէն յետոյ), եւ ուրախալի ծափահարութեամբ ընդունուելով Պ. Տիւրալէի պատասխաններ է, այլ իր ատենախօսութեան վերջաւորութիւնը այն է թէ յոյս կայ խաղաղութեամբ Գանիական խնդիրը վերջացունելու:

Գլխաւորաբար հեռագիրն արդէն պատերազմի լուրը բերաւ, եւ Էյսթեր գետէն անդին թնդանօթներն որոտալ սկսեցին: Տանիմարքայի յաղթուելով Շելլիվիլը պարպեցին եւ Աւգոստինպուրկի դուքը, երկու դքսութեանց ժառանգող հրատարակուեցաւ, իսկ Տանիմարքա ալ Գերմանական նաւահանգիստները պաշարել կ'սկսուէր, եւ Գանիական աղգային ժողովը սաստկութեամբ պատերազմը շարունակելու յայտարարութիւն կ'ընէ: Միւս կողմանէ Շուէտներն ալ անոնց հետ միանալու վրայ են: Ռուսը հեռագիր մ'ալ լուր կուտայ թէ Լորտ Բալմերսթըն ծանուցեց է, գանիական խնդիրը կարգի դնելու համար Գաղղիոյ Շուէտի եւ Ռուսիոյ հետ համաձայնած ըլլալը, եւ իր կարծէ եղեր թէ Աւստրիա ալ իրենց հաճութիւն տուելու եւ Բոքսենհայկի արքունեաց հաւանութիւնը մնացել է: Յուսով է ուրեմն որ պատերազմին առջեւ կ'աւանդի, այլ Եւրոպական արքունիքները բաւական իրար անցած են, եւ չենք կրնար զմեզ խաբել որ քաղաքական հորիզոնը միջին ամպերով պատուած է, որուն ելքը դժուարին է գուշակել: Մեծ հրապարակներուն մէջ արժէթուղթերն յողողող կացութեան մը վրայ են, եւ հեռագրաւոր մը բաւական է անոնց յարգն իջեցունելու կամ բարձրացունելու:

Այս ընդհանուր խառնակութեանց մէջ Գանուբեան իշխանութեանց վիճակը քաղաքագէտ միտքերու անհանգստութիւն կը պատճառէ: Հոս աղգային ժողով մը եւ իշխան մը կար, որոնք գեւ երեկ իրարու հակառակութիւններ կ'ընէին, իսկ այսօր միաբան հաւանութեամբ յոյն կղերին ստացուածքը ձեքէն կ'աւանդեն, եւ ասոր համար, նոյն իսկ պատերազմու գիմակալելու կը պատրաստուին:

Լեհաստանի ապստամբութիւնը տակաւին նուազեալ կերպով կը շարունակէ, եւ Էլաւ Բէ Ռուսերը Վարշաւիոյ մէջ աղգային կառավարութեան հետքը գտած են, թէ եւ ասիկա շատ մը հաւանական չէ: Ամերիկայի պատերազմն ալ տակաւին գաղթած չէ, եւ հիւսիսային երկու մեծ բանակներ կը պատրաստեն, գարունը բացուելուն պէս հաւաքանոց մայրաքաղաքին վրայ յարձակելու համար, ու կայն նայելու է թէ արդեօք պիտի կրնան գերեվաճառեն: Ընդհանրութեան բերել, ինչպէս որ պատերազմին ըսկիզբէն ի վեր կ'սպասուէր, այլ մինչեւ ցարդ գլուխ չ'հանեցին: Պ. Վինթրֆի կողմնակիցները վստահութեամբ կը խօսին եղեր գարձեալ անոր նախագահ ընտրուելուն: Մեր սերունդի լուրերուն նայելով, Գաղղիական զօրքերն ամեն տեղ երկրին բնակիչներէն եռանդուն եւ մտերմական ընդունելութիւն կը գտնեն եղեր, եւ Ժուարէզի կողմնակիցներն իրենց դատին անկանգնելի կործանումը տեսնելով, Մաքսիմիլիանոս Արչիդուքսին ընտրութեանը կը յարին: Յունուար 15 (ըստ եւրոպացւոյ) Վերաքրուզէն ելող շողենաւը, որ փետրուարի 14ին մօտ Գաղղիա պիտի հասնի, իրեն հետ պիտի բերէ եղեր նոր պատգամաւորութիւնը, որուն պաշտօնն է Մերսիքայի երեւելեաց տուած քուէին համար, գաւառներուն հաճութիւնը Արչիդուքսին մատուցանել: Այս պատգամաւորութիւնն հասնելուն, Մաքսիմիլիանոս Արչիդուքսը Մեքսիքայէ Կայսր տնտեսուն առնելով Փարիզ պիտի երթայ Նաբօլէոն Կայսեր հետ տեսնուելու, եւ անկէջ փետրուարի վերջերը պիտի շոգենաւ նստի իր նոր կայսրութեանը երթալու:

ԳԱՇՏՕՐԱԿԱՆ ԳԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

Ա. ՃԵՎԱՆԻՃԱՆՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ Ա. ՀԱՍՏԱԳԱՅԻՆ ՏՊԱՐԱՆ